

RECENZE A ANOTACE

Bartík, V., Janečková, E.: Ochrana osobních údajů v aplikační praxi

Nakladatelství Linde, 2009, 280 stran, 2. vydání

Marta Vrbová*

Autoři Eva Janečková a Václav Bartík vydali v loňském roce druhé vydání praktické právní příručky „Ochrana osobních údajů v aplikační praxi“. Oba autoři se problematice ochrany osobních údajů věnují již dlouhodobě, a to jak z pozice zaměstnance Úřadu pro ochranu osobních údajů či člena rozkladové komise tohoto úřadu, tak v rámci své rozsáhlé publikační činnosti.

Cílem uvedeného díla má být především upozornění na úskalí a problematické situace, které vyvstávají v souvislosti se zpracováním osobních údajů. Za tímto účelem autoři vybírají několik oblastí lidské činnosti, s nimiž je zpracování osobních údajů spojeno. Ty pak ve své publikaci řadí do osmi ucelených kapitol a podrobněji rozebírají.

V úvodní části se autoři věnují otázce ochrany osobních údajů v bankovním procesu. V prvé řadě tak upozorňují na významné postavení finančních institucí v současné společnosti, v oblasti ochrany osobních údajů umocněné především snahou bank získat co největší rozsah osobních údajů svých klientů. Základní problém ochrany osobních údajů v bankovním prostředí autoři spatřují v nesprávném používání zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“) ve vztahu k zákonům, které upravují činnost bank. Jedná se zejména o zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně upozorňují na neoprávněné shromažďování osobních údajů osob žádajících o informace o nabízených službách (příčemž toto shromažďování podle autorů nemůže být považováno za zpracování osobních údajů klientů za

účelem bankovních obchodů) či na pochybné pořizování kopií občanských průkazů. V textu proto rozebírají způsob, jakým by měl být zákon o ochraně osobních údajů v rámci bankovních služeb aplikován, a nastiňují postup, jak „nikterak nenarušit poskytování bankovních služeb a přitom respektovat práva fyzických osob, subjektů údajů tak, jak jim garantuje právě zákon o ochraně osobních údajů.“

Na první kapitolu navazují autoři pasáží o vybraných problémech při zpracování osobních údajů souvisejících se správou nemovitostí. Podrobněji se zaměřují na zpracování osobních údajů nezbytných k vlastnímu užívání bytových jednotek, a to jak z titulu jejich vlastníků, členů družstev či nájemníků a podnájemníků, na zveřejňování informací o dlužnících v prostorách bytových domů a na provoz kamerových systémů v těchto domech. Zvláště část o provozování kamerových systémů lze považovat za přínosnou, neboť se jedná o otázku velmi aktuální a, jak autoři publikace ukazují, také značně problematickou. Konstatují zde, že takové provozování kamerových systémů, které vyhovuje požadavkům zákona o ochraně osobních údajů (tím, že rozsah zpracovaných údajů odpovídá stanovenému účelu a zpracování osobních údajů kamerovým systémem nezasahuje do soukromí fyzických osob), je zcela v pořádku. Zdůrazňují také, že pouze takové obrazové či zvukové záznamy z provozovaných kamerových systémů, na jejichž základě lze přímo či nepřímo identifikovat konkrétní fyzickou osobu, jsou osobními údaji ve smyslu rozebírání právní úpravy.

V následující kapitole autoři vybírají oblasti z činnosti obcí, jejichž výkonem může být zasazeno do soukromí jejich občanů. Konkrétně jde o otázku zveřejňování informací na úřední desce, poskytování zápisů z jednání zastupitelstva a rady obce a informací z usnesení těchto orgánů či poskytování informací o kandidátech voleb do obecních zastupitelstev. Dále se zaměřují také otázkou ochrany osobních údajů v rámci správního řízení a řízení o přestupcích či zpracování osobních údajů při stanovení a vybírání místních poplatků. Vlast-

* Mgr. Marta Vrbová, právnická Rektorka Masarykovy univerzity a doktorandka Katedry správní vědy a správního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity Brno, 134581@mail.muni.cz.

nímu rozboru těchto problematických oblastí předchází obecný úvod o vzájemném konfliktním působení principu transparentnosti a publicity veřejné správy s principem ochrany soukromí zahrnující také ochranu osobních údajů. V něm autoři správně poznamenávají, že hranice mezi těmito základními principy demokratického právního státu je velmi nejasná a prostupná a že je mezi nimi třeba neustále hledat rovnováhu.

Řada problematických otázek vztahujících se k ochraně soukromí fyzických osob a jejich osobních údajů vyvstává také v oblasti ochrany veřejného zdraví a poskytování zdravotnické péče. Význam ochrany osobních údajů ve zdravotnictví je podle autorů publikace dán zejména skutečností, že obsahem zdravotnické dokumentace jsou převážně údaje citlivé. Proto by měla být zajištění jejich ochrany věnována mimořádná pozornost. V textu kapitoly zaměřené na ochranu osobních údajů ve zdravotnictví autoři upozorňují zejména na úskalí spojená s poskytováním informací o zdravotním stavu fyzických osob včetně osob již zemřelých, či s nahlížením do zdravotnické dokumentace a pořizováním výpisů z nich a jejich opisů a kopií. Pozornost věnují také ochraně zdravotnické dokumentace při změně ošetřujícího lékaře, kdy dochází k předávání veškeré dokumentace za účelem zajištění další zdravotnické péče. Konečně opomenuta nezůstala ani již nastíněná problematika umístování kamerových systémů v budovách, tentokrát v budovách nemocnic a jiných lékařských zařízení. V této souvislosti pak autoři rozlišují různé režimy ochrany osobních údajů zaměstnanců nemocnic a lékařských zařízení, pacientů a dalších osob, které do těchto budov vstupují. Upozorňují také na nutnost odlišování monitorování pláště či areálu budovy a prostor, do nichž není povolen běžný přístup.

Následující kapitolu autoři věnují zpracování rodného čísla. To je jedním z mála osobních údajů, které má vlastní právní úpravu s postavením předpisu speciálního k obecnému zákonu o ochraně osobních údajů. Poukazují zejména na velmi rozšířené zpracovávání rodného čísla a jeho využívání různými správci osobních údajů, a to často spíše jako čísla osobního, sloužícího k vyhledání dostupných informací o konkrétní osobě v interních databázích jednotlivých správců, než jako přímého identifikátoru v původním smyslu zákona o č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, ve znění pozdějších předpisů. Blíže se zaměřují na využívání rodného čísla jako čísla pojištěnce ve veřejném zdravotním pojištění, jako daňového identifikačního čísla, ale také na jeho zpracovávání za účelem identifikace účastníků soudního či správního řízení, či v souvislosti s výkonem advokacie a činností soudních exekutorů. S ohledem na povahu informací, které rodné číslo obsahuje, však autoři v aplikační praxi doporučují spíše restriktivní přístup při jeho využívání.

Jednou z nejzajímavějších částí publikace Evy Janečkové a Václava Bartíka je kapitola upozorňující na četné problémy ochrany osobních údajů, které s sebou

přináší monitorování zaměstnanců při výkonu práce pro svého zaměstnavatele. Tato oblast, kde se neustále střetávají zájmy zaměstnanců na ochraně soukromí se zájmy zaměstnavatelů na efektivní práci a na ochraně jejich majetku, je s ohledem na rychlý nástup a vývoj komunikačních a informačních technologií, kamerových a odposlouchávacích zařízení oblastí jistě aktuální a společností často diskutovanou. Proto je odborné příspěvky k danému tématu a zvláště pak ty, které nabízejí svůj pohled na eventuelní možnosti řešení, třeba vždy uvítat. Takovým příspěvkem je nepochybně i šestá kapitola zpracované publikace, v níž se autoři poměrně podrobně věnují otázkám umístování kamer na pracovišti. Dále rozebírají také možnosti monitorování e-mailové pošty zaměstnanců, služebních telefonů a služebních automobilů, a to v souladu se současnou právní úpravou, která sice umožňuje zaměstnavateli sledovat u svých zaměstnanců dodržování pracovní doby a jejího využití a chránit svůj majetek, ale zároveň požaduje, aby nebyla porušena ústavně garantovaná práva jeho zaměstnanců, zejména pak právo na soukromí, ochranu cti či ochranu projevů osobní povahy.

Oprávněním a povinností zaměstnavatelů na úseku ochrany osobních údajů se autoři publikace věnují také v následující kapitole, zaměřené na zpracovávání osobních údajů zaměstnanců a zájemců o zaměstnání před vznikem pracovního poměru, v době jeho trvání a po jeho skončení. Vedle základních podmínek zpracování osobních údajů zaměstnanců (potencionálních, současných či bývalých) se autoři podrobněji zaměřují také na poskytování informací o zaměstnancích osobám odlišným od zaměstnavatele, na předávání osobních údajů zaměstnanců do zahraničí či na poskytování údajů o mzdě nebo platu zaměstnance. Zde upozorňují především na skutečnost, že informace o mzdě či platu ve spojení s osobou konkrétního zaměstnance je osobním údajem chráněným zákonem o osobních údajů. Právo se s takovou informací seznámit v souladu s platnou právní úpravou má však pouze velmi omezený okruh oprávněných osob.

Svou publikací autoři uzavírají již stručnějším rozbohem dalších oblastí, při nichž dochází ke zpracování osobních údajů. Vybírají například sporné situace vznikající při využívání elektronických karet, při kontrolní činnosti či při zveřejňování osobních údajů v dražebních vyhláškách. Konečně upozorňují také na využívání informací z telefonních či jiných veřejných seznamů k získávání osobních údajů v obchodním styku.

Výběr témat jednotlivých kapitol (výše v textu nastíněných) autoři nijak neodůvodňují. Z vymezeného cíle díla a úvodních pasáží lze však dovodit, že je dán především četností a určitou běžností výskytu jednotlivých problematických situací, v nichž dochází ke zpracování osobních údajů. Zvolený výběr lze hodnotit pozitivně, i když si lze samozřejmě představit také další oblasti, které rovněž ve vztahu k ochraně osobních údajů nabízejí řadu zajímavých otázek hodných podrobněj-

ší pozornosti (např. uplatňování práva na informace, zveřejňování fotografií, zjišťování totožnosti fyzických osob či ochrana poštovního a telekomunikačního tajemství).

Hodnotíme-li však zpracované dílo jako celek, je třeba vyzdvihnout nejen velké množství praktických poznámek, odkazů na situace z aplikační praxe a vhodně formulovaná doporučení a nabízená řešení problematických situací. Ta jsou ostatně u publikací – praktických právních příruček očekávána. Ocenit lze však také

přehlednou strukturu díla podpořenou vždy obecným teoretickým úvodem každé kapitoly (s odkazy na relevantní českou i evropskou legislativní úpravu a judikaturu) a stručným shrnutím v jejím závěru. Na přehlednosti dodávají rovněž přílohy uvedené v závěru publikace a věcný rejstřík.

Celkově je třeba publikaci považovat za vydařenou a všem zájemcům o ochranu osobních údajů a ochranu soukromí ji lze jen doporučit.